

Posudek oponenta diplomové práce

Bc. Jarmila Geletová

Discursive Construction of the COVID-19 Pandemic in the Media

Vedoucí práce: Dr. hab. Magdalena Adriana Szczyrbak

Oponent práce: Mgr. Eva Nováková

Cílem diplomové práce je prozkoumat diskurzní strategie, pomocí kterých britská online média prezentovala témata vztahující se k pandemii COVID-19. Coby výzkumnou metodu volí diplomandka kritickou analýzu diskurzu (KAD), která dle vymezení v teoretické části (s. 23–25) umožňuje odhalit a demonstrovat nežádoucí komunikační techniky (např. manipulaci, zastrasování, zneužívání asymetrických vztahů mezi komunikanty); kromě deskriptivního přístupu má KAD tyto komunikační strategie kriticky hodnotit a tím potenciálně přispívat k „nápravě“ veřejného diskurzu (s. 26).

Teoretická část je založena na reprezentativním počtu zdrojů, informace diplomandka prezentuje přehledně a poznatky z citované literatury srozumitelně propojuje do logického celku. Právě velké množství zdrojů je nicméně možnou příčinou toho, že popis teoretického pozadí zůstává poněkud selektivní, abstraktní a obecný, a neumožňuje tudíž z textu vyvodit hlubší souvislosti – to se týká zejména kapitol 2.3 a 2.4 popisujících, co KAD zkoumá (např. historický a kulturní kontext, kognitivní aspekty, mikro- i makroúrovněň diskurzu u van Dijka), ovšem nikoli *jak* konkrétně diskurz analyzuje, viz: „(...) both (Fairclough and van Dijk) aim to reveal inequalities that are happening through the consolidation of power and ideologies“; „Language as a structure shapes the understanding of the world, and this interest in language’s central role in everyday life along with the way the language functions in shaping people’s minds and experience is the key issue in the analysis of media discourse (...)“ (s. 30). Podobně kap. 1 zmiňuje ideologickou podmíněnost, nebo dokonce zkreslenost mediálního diskurzu, ale nedefinuje konkrétní jazykové prostředky, jakými žurnalistika této funkce dosahuje.

O poznání specifičtější je v tomto ohledu kap. 2.5, která charakterizuje mediální diskurz jako typ narativu opírající se o šestici komunikačních strategií (nominalizace atd.). Zde už text práce podává přehled konkrétních lexikálních a gramatických jevů, jejichž výklad vychází např. z hallidayovské klasifikace slovesných dějů (s. 33) nebo pojetí nominalizace jako pojmenovacího aktu (s. 34). Na tato kritéria pak navazuje struktura analytické části. Diplomandka uvádí, že KAD je především kvalitativně orientovaná, a v analýze se tudíž namísto souhrnných statistik soustředí spíše na komentáře dílčích příkladů a hodnocení jednotlivých diskurzních jevů. Velmi solidní interpretace se týkají autentičnosti mediální fotografie, role a symboliky barev (kap. 4.5.1), intenzifikace adjektivy a sémantické prozodie (s. 54) nebo evaluačních postojů a problematiky očekávatelnosti (s. 59). Zároveň se však v těchto kapitolách citelně projevuje nedostatek alespoň přibližné kvantifikace, která by podepřela opakované závěry, že daný jev je v mediálním diskurzu „(velmi) frekventovaný“. Nejsou-li výskyty zkoumaného prvku vztaženy např. k celkovému počtu slov v korpusu nebo statisticky porovnány pro oba typy médií (seriózní tisk vs. bulvár), zůstává analýza spíše v rovině subjektivních dojmů nebo důkazů kruhem: „many words suggest some form of other evaluation, and in conclusion, it may be said that both newspapers use lexical devices to express evaluation“ (s. 62); „*The Sun* used more informal language with a high frequency of slang words, idioms or figurative language“ (s. 78).

U některých komentářů je pak patrné, že postrádají pevnější zakotvení v teoretickém základu, případně se v něm diplomandka ne zcela suverénně orientuje. Např. evaluace rozebíraná v kap. 4.5.3

může fungovat jako jedna ze složek konotace, o které se nicméně bez této souvislosti hovoří v kapitole předcházející (naming practices). Problematické je také tvrzení, že jádro výpovědi stojí na začátku věty a ztotožňuje se s podmětem, jelikož u nepříznačkových výpovědí se v souladu s principy funkční větné perspektivy klade zpravidla na konec (příklady na s. 63–65). Tentýž omyl se týká i př. G3 (funkci rématu nese sloveso, nikoli podmět), S27 nebo S16 v kapitole o pasivizaci. Chápání pasiva se tu obecně odchyľuje od funkčního pojetí akademických gramatik, takže by práci prospělo podrobněji citovat z uváděného zdroje (Jones 2021): není úplně šťastné hovořit o „subject deletion“, protože tato pozice je i v pasivu obsazená, pouze ne konatelem děje; podobně „the most affected participants“ se dají očekávat v pozici rématu, tj. opět na konci výpovědi (s. 67). Zajímavé je tvrzení, že se pasivum používá jako prostředek implicitace a takto zbavuje konatele děje odpovědnosti za jeho činy (s. 70–71), avšak v této souvislosti by bylo záhodno odlišovat tzv. short a long passive. Hlubší teoretické pozadí by si stejně tak zasloužilo pojetí nominalizace (kap. 4.5.6); díky nominálnosti bezesporu lze některé informace upozadit (s. 75), ovšem je poměrně odvážné tvrdit, že jde o obdobný proces jako u pasivizace.

Výše zmiňované nedostatky nebo subjektivita hodnocení mohou být zčásti podmíněny teoretickým rámcem analýzy, neboť diplomandka sama poukazuje na kritiku vůči KAD, která se mj. týká nejednotné metodologie (s. 26–27). K vyšší objektivitě by u tohoto typu studie mohly přispět jednak některé postupy vypůjčené z korpusové lingvistiky (např. relativní frekvence zkoumaného pojmu vůči celkovému počtu slov), jednak východiska používaná pro textovou analýzu (podrobnější popisy výpovědní dynamiky, vytýkacích konstrukcí aj.). V souvislosti s ideologickou a manipulativní povahou některých typů diskurzu, která je předmětem celé práce, se nabízí otázka, zda prezentování pandemie organizací WHO a jinými orgány (kap. 3) není samo o sobě nevyhnutelně dalším příkladem institucionální manipulace či zkreslování reality...

Po jazykové stránce odpovídá práce stylovým normám akademického textu. Zásadní revize by nicméně bylo třeba u českého resumé, které v mnoha pasážích připomíná spíš neupravený strojový překlad. Přehlednost analytické části by zvýšilo průběžné číslování příkladů.

Na základě výše uvedeného navrhuji hodnocení **D (velmi dobře minus)** a doporučuji práci k obhajobě.

Otázky pro diskusi při obhajobě:

- (1) Vysvětlíte spojitost mezi diskurzními strategiemi pasivizace a nominalizace.
- (2) Jak přispívají k hodnotící funkci výpovědi modální slovesa (kap. 4.5.3)?
- (3) Definujte podrobněji Hallidayovu typologii sloves (kap. 2.5.1.1). Jak se různé kategorie slovesných dějů projevovaly v korpusu?
- (4) Existuje v současné době ve Velké Británii oficiální kontrola mediálního obsahu (obdoba *The Printing Act* zmiňovaného v kap. 3.4)?